

RP 137/2014 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om extra pension för idrottsutövare och om ändring av 9 § i lagen om garantipension

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I propositionen föreslås att en lag om extra pension för idrottsutövare ska stiftas. Syftet med propositionen är att inrätta ett pensions-system som premierar finländska OS-vinnare. Då pensionen beviljas bör idrottsutövarens utkomstmöjligheter beaktas.

I propositionen föreslås dessutom att lagen om garantipension ändras. Ändringen är av teknisk natur.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2015 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagarna avses träda i kraft vid ingången av 2015.

ALLMÄN MOTIVERING

1 Nuläge

1.1 Idrottsutövarnas sociala trygghet

En idrottsförening som bedriver idrottsverksamhet eller en annan organisation som bedriver idrottsverksamhet i Finland ska försäkra idrottsutövaren mot olycksfall och mot ålderdom om idrottsutövaren är högst 43 år och ett avtal har ingåtts om att idrottsutövaren för idrottande som huvudsakligen bedrivs i Finland ska få minst 10 690 euro (2013 års nivå) i skattepliktig lön per år eller per spelsäsong som är kortare än ett år.

Försäkringsskyldigheten gäller främst lagidrottare men också individuella idrottsutövare kan frivilligt försäkra sig om de uppfyller försäkringsvillkoren.

1.2 Lagstiftning och praxis

Före 1995 hade idrottsutövare ingen som helst inkomstrelaterad social trygghet motsvarande det skydd som olycksfalls- och arbetspensionslagarna gav. Idrottsutövarna var då beroende av de förmåner som grundtrygghetssystemet garanterade samt av olika typer av frivilliga försäkringar.

År 1995 skapades för idrottsutövarna ett särskilt socialskyddssystem som var mera begränsat än de allmänna inkomstrelaterade socialförsäkringssystemen och byggde på försäkringsprinciper som beaktade idrottens särdrag. Regeringen lämnade en proposition med förslag till lagstiftning om social trygghet för idrottsmän (RP 356/1994 rd). Lagstiftningen trädde i kraft den 1 maj 1995. Bestämmelserna i lagarna innebar att idrott undantogs från tillämpningsområdet för det lagstadgade arbetspensions- och olycksfallsförsäkringssystemet. I lagarna togs samtidigt in ett bemyndigande att ordna pensions- och olycksfallsskydd för idrottsutövare genom försäkring, enligt vad som närmare föreskrivs genom förordning, med beaktande av olika idrottsgrenar och idrottsutövarnas årsinkomster.

Samtidigt som de nämnda lagändringarna trädde förordningen om anordnande av pensionskydd och olycksfallsskydd för idrotts-

män (537/1995) i kraft. Förordningen reviderades 1998. Genom den nya förordningen utsträcktes försäkringsskyldigheten till att gälla också idrottsverksamhet i bolagsform. I förordningen preciserades dessutom villkoren för försäkringsskyldigheten gällande lagidrottare och försäkringsskyddet utsträcktes till individuella idrottsutövare och skyddets innehåll definierades noggrannare. Samtidigt överfördes den allmänna uppföljningen och övervakningen av försäkringen till Olycksfallsförsäkringsanstaltens förbund medan anordnandet av försäkringsskyddet överfördes på grenförbunden.

Enligt 80 § 1 mom. i grundlagen som trädde i kraft år 2000 ska genom lag utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag. Också innehållet i idrottsutövarnas pensions- och olycksfallsskydd måste således fastställas i lag. En regeringsproposition med förslag till lag om olycksfalls- och pensionskydd för idrottsutövare samt därtill anslutna lagar (RP 51/2000 rd) överlämnades i ärendet till riksdagen. Lagen om olycksfalls- och pensionskydd för idrottsutövare trädde i kraft den 1 juli 2000.

Den senaste större ändringen i olycksfalls- och pensionskyddet för idrottsutövare gjordes genom att en ny lag om olycksfalls- och pensionskydd för idrottsutövare stiftades (276/2009). Lagen trädde i kraft den 1 maj 2009.

Enligt lagen ska Olycksfallsförsäkringsanstaltens förbund varje år före utgången av mars lämna en berättelse till social- och hälsovårdsministeriet varav framgår hur det lagliga försäkringsskyddet har genomförts. År 2011 fanns det 1041 försäkrade idrottsutövare och år 2012 var antalet 1157. Merparten av de försäkrade idrottsutövarna är lagidrottare. År 2012 var bara 13 individuella idrottsutövare försäkrade.

Idrottsutövarens ålderdom tryggas genom en försäkring som kan beviljas av ett försäkringsbolag som med stöd av försäkringsbolagslagen (521/2008) och lagen om utländska försäkringsbolag (398/1995) har rätt att i Finland bevilja försäkringar av livförsäkrings-

klass 1 enligt 13 § i lagen om försäkringsklasser (526/2008).

När idrottsutövaren har fyllt 65 år kan ålderspension betalas ut från ålderdomstrygghetsförsäkringen. Idrottsutövarens ålderdomstrygghet är en premierelaterad försäkring, vilket innebär att pensionsbeloppet bygger på försäkringspremier och avkastade medel från vilka vårdkostnaderna avdragits. Försäkringspremiens storlek är fastställd i lag och utgör 4,5 % av lönen eller de avtalade årsinkomsterna. Lagen föreskriver ingenting om innehållet i ålderdomstryggheten utöver pensionsåldern och försäkringspremiens storlek.

I diskussioner om pensioner för idrottsutövare har statens extra konstnärspensioner använts som jämförelseobjekt. Statens extra konstnärspension (75/1974, ändrad 929/1984 och 974/1992) kan beviljas inom ramen för anslaget i budgeten för detta syfte. Pensionen är skattepliktig inkomst och kan beviljas som full pension eller som delpension. År 2013 uppgick den fulla pensionen till 1 301,36 euro och delpensionen till hälften av detta. Då pensionen beviljas ska hänsyn tas till sökandens förmögenhetsförhållanden och utkomstmöjligheter.

Enligt vedertagen praxis kan pensionen beviljas som full pension om sökandens pensions- och andra permanenta inkomster folkpensionsinkomster undantagna är lägre än konstnärspensionen. Om konstnärspensionen överskrider beviljas delpension. Om sökandens pensions- och andra permanenta inkomster folkpensionsinkomster undantagna är dubbelt så stora som konstnärspensionen, dvs. år 2013 $2 \times 1\,301,36 \text{ €/mån} = 2\,602,72 \text{ €}$, betalas ingen pension.

1.3 Pro Idrott-priser och Pro Idrott-medaljer för idrottsutövare

Undervisnings- och kulturministeriet förlänar finländska idrottare hederspris som erkänsla för en betydande idrottskarriär eller en anmärkningsvärd sportprestation. De första Pro Idrott-medaljerna och Pro Idrott-priserna förlänades år 2000.

Sedan 2013 har Pro Idrott-priset årligen förlänats OS-vinnare med beaktande av deras utkomstmöjligheter. Priset ges inte till perso-

ner under 60 år. Våren 2013 förlänades Pro Idrott-hederspriset OS-vinnare som fyllt 60 år, så att 14 000 euro tilldelades åtta OS-vinnare och ett delpris på 7 000 euro tilldelades tretton OS-vinnare.

Storleken på det Pro Idrott-pris som hösten 2013 förlänades fyra idrottare var 20 000 euro. Pro Idrott-medaljen medför ingen ekonomisk vinning. År 2013 förlänades medaljen fem personer vilka centralt inverkat på den finländska idrotten som ett erkännande för främjande av idrott på nationell och internationell nivå.

1.4 Bedömning av nuläget

Internationella idrottsprestationer är viktiga för en stor del av finländarna. Toppidrotten erbjuder underhållning och upplevelser, den skapar en nationell identitet, gör Finland känt och erbjuder förebilder för barn och unga. Framgångsrika idrottsutövare är ett slags nationalhjältar vars liv och verksamhet aktivt följs av medierna och allmänheten.

I dag har toppidrottare en i många avseenden bättre ekonomisk ställning än tidigare. En framgångsrik idrottares arvoden kan stiga högt och den sociala tryggheten är ordnad sedan 1995. Skillnaderna både mellan olika idrottsgrenar och mellan idrottare är dock stora när det gäller hurdana inkomster som kan fås, vilka idrottsrelaterade kostnader utövarna själva måste stå för och hur den sociala tryggheten kan byggas upp.

Den ekonomiska situationen för en del av de tidigare toppidrottarna är svår i synnerhet då de blir gamla, eftersom deras pensionskydd är litet.

År 2014 fanns det sammanlagt 51 nu levande OS-vinnare. Av dem hade 21 fyllt 60 år.

Sedan 2013 har OS-vinnare årligen premierats med beaktande av deras utkomstmöjligheter. Premierna har betalats med vinstmedel från tippning och penninglotterier.

Att årligen förnya pensionskyddsliknande stödbeslut av permanent karaktär är inte ändamålsenligt och orsakar onödigt beslutsfattande. Det vore därför bättre att inrätta ett extra pensionssystem.

2 Målsättning och de viktigaste förslagen

Syftet med propositionen är att förbättra tryggheten under ålderdomen för finländska OS-vinnare med svag ekonomisk ställning. Av särskilda skäl kan pensionen beviljas också för en anmärkningsvärd internationell idrottskarriär. Avsikten är att skapa ett premierande pensionssystem för idrottsutövare i stil med systemet med konstnärspensioner, men dock så att pensionen inte betalas till idrottsutövarens förmånstagare (familjepension). I propositionen föreslås att en lag om extra pension för idrottsutövare ska stiftas. Syftet är att skapa ett premierande pensionssystem för finländska idrottare. Då pensionen beviljas bör idrottsutövarens utkomstmöjligheter beaktas.

I propositionen föreslås dessutom att lagen om garantipension ändras. Ändringen är av teknisk natur.

3 Propositionens konsekvenser

3.1 Ekonomiska konsekvenser

Budgetpropositionen för 2015 upptar under moment 29.90.50 ett anslag på 300 000 euro för Pro Idrott-utmärkelser och för pensioner för OS-vinnare. Av detta anslag beräknas pensionernas andel uppgå till 220 000 euro. Meningen är att beloppet inte ska höjas. Nya pensioner till andra än OS-vinnare och Pro Idrott-utmärkelser kommer att beviljas enbart om anslag frigörs från OS-vinnarna för detta ändamål.

4 Beredningen av propositionen

Suomen Olympiavoittajat ry lämnade 1998 ett förslag till Undervisnings- och kulturministeriet om ett pensionssystem för OS-vinnare. Grunden för förslaget var att den ekonomiska ställningen för en del av de tidigare toppidrottarna var svag. Till följd av förslaget tillsatte Undervisnings- och kulturministeriet den 28 september 1998 en arbetsgrupp för att utarbeta ett förslag till pensionssystem för toppidrottare. Arbetsgruppens be-

tänkande blev klart den 29 juni 1999. Arbetsgruppen föreslog där att ett statligt premieringssystem och en på sociala grunder beviljad pension skapas för toppidrottare. Premieringssystemet infördes år 2000.

Propositionen om extra pension för idrottsutövare har beretts som tjänsteuppdrag vid undervisnings- och kulturministeriet.

Utlåtanden om propositionen har begärts från justitieministeriet, finansministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, Finlands Olympiska Kommitté r.f., Statens idrottsråd, föreningen Suomen Olympiavoittajat ry, Finlands Paralympiska Kommitté r.f. och Valo Finlands Idrott r.f.

Justitieministeriet och finansministeriet meddelade att de inte har något att anföra i anledning av propositionen. Social- och hälsovårdsministeriet framförde att i det system med garantipension som tryggar minimipensionen inverkar konstnärspensionen på pensionens storlek. Eftersom den extra pensionen för idrottsutövare jämställs med statens extra konstnärspension i propositionen, bör den extra pensionen för idrottsutövare fogas till bestämmelsen i 9 § 1 mom. i lagen om garantipension. Till denna del omfattas frågan av social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde.

Valo Finlands Idrott rf, Finlands Olympiska Kommitté r.f. och dess kommitté för idrottsutövare (Suomen Olympiakomitean urheilijavaliokunta) ansåg i sina utlåtanden att propositionen bör understödjas såvida att lagen även gäller utövare av handikappidrott. Föreningen Suomen Olympiavoittajat ry ansåg att propositionen är i linje med tidigare beredning och betonade att övergången från full pension för idrottsutövare till delpension bör vara behovsprövad, i synnerhet i sådana fall där de övriga pensioner som inverkar på storleken av pensionen för idrottsutövare ligger nära gränsvärdena. I sina utlåtanden framförde alla de ovan nämnda organisationerna dessutom att pensioner för idrottsutövare på samma sätt som journalistpensioner och konstnärspensioner och de familjepensioner som anknyter till dem i första hand ska finansieras genom statsbudgeten i stället för med tippnings- och penninglotterivinstmedel.

5 Samband med andra propositioner

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2015 och avses bli behandlad i samband med den.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag

1.1 Lag om extra pension för idrottsutövare

1 §. Idrottsutövare som vunnit guldmedalj i de olympiska spelen kan premieras med extra pension för idrottsutövare. Utan särskilda skäl får pension inte beviljas idrottsutövare som är yngre än 60 år. Som särskilt skäl för beviljande av pension till en yngre sökande kan anses vara t.ex. bestående arbetsförmåga på grund av hälsotillståndet.

Av särskilda skäl kan pension beviljas också för en betydelsefull internationell idrottskarriär. Som särskilt skäl kan betraktas en långvarig idrottskarriär på internationell nivå och framgång i de olympiska spelen, paralympiska spelen eller andra internationella stortävlingar.

2 §. Pensionen kan beviljas som full pension eller delpension. Delpensionen uppgår till hälften av beloppet av den fulla pensionen. Då pension beviljas beaktas idrottsutövarens förmögenhetsställning och hans eller hennes utkomstmöjligheter i övrigt på samma sätt som när det gäller extra konstnärs-pension.

3 §. Ansökan om pension görs till undervisnings- och kulturministeriet med den blankett som ministeriet utarbetar för ändamålet. Ministeriet begär utlåtande om pensionsansökningarna av Finlands Olympiska Kommitté r.f. Pensionsansökningarna behandlas en gång i året. Vid ändringssökande iakttas 7 § 1 mom. i förvaltningsprocesslagen (586/1996), enligt vilket besvär över beslut av ministerier kan anföras hos högsta förvaltningsdomstolen. Besvär kan anföras på den grunden att beslutet strider mot lag.

4 §. Pensionsbeloppet fastställs årligen i statsbudgeten. Pensionen betalas i första hand med vinstmedel från tippning och penninglotterier för att främja idrott och fysisk fostran. Pensionen betalas ut av den kommunala pensionsanstalten Keva.

5 §. Bestämmelser om justering av pensionen finns i 98 § i lagen om pension för arbetstagare (395/2006). Enligt paragrafen en

löpande pension justeras årligen från ingången av januari med ett indextal (arbetspensionsindex), i vilket vägningskoefficienten för förändringen i lönenivån är 0,2 och vägningskoefficienten för förändringen i prisnivån är 0,8.

6 §. Bestämmelser om ansökan om och betalning av pension samt om de uppgifter som ska finnas i ansökan och de utredningar som ska fogas till den utfärdas genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet.

7 §. Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2015.

1.2 Lagen om garantipension

Enligt 9 § 1 mom. 12 punkten i lagen om garantipension avdras från garantipensionens fulla belopp eller det belopp som beräknats enligt 8 § 2 eller 3 mom. beloppet av de pensionsinkomster som den sökande får fortlöpande eller årligen återkommande (årsinkomst). Som pensionsinkomst som ska avdras räknas den statens extra journalist- och konstnärs-pension och familjepension som avses i 12 punkten. Det föreslås att statens extra pension för idrottsutövare fogas till denna punkt.

2 Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda ikraft den 1 januari 2015.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

*Lagförslag***1.****Lag****om extra pension för idrottsutövare**

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Extra idrottspension kan beviljas en idrottsutövare som är eller har varit stadigvarande bosatt i Finland som erkänsla för en guldmedalj som han eller hon vunnit vid olympiska spel. Av särskilda skäl kan pension beviljas också för en betydelsefull internationell idrottskarriär.

Pension får inte utan särskilda skäl beviljas den som inte fyllt 60 år.

2 §

Extra pension för idrottsutövare kan beviljas antingen som full pension eller som delpension.

Delpensionen uppgår till hälften av beloppet av den fulla pensionen.

Då pension beviljas ska idrottsutövarens förmögenhetsställning och hans eller hennes utkomstmöjligheter i övrigt beaktas.

3 §

Undervisnings- och kulturministeriet beviljar pension för idrottsutövare på ansökan ef-

ter att ha fått ett utlåtande av Finlands Olympiska Kommitté r.f. i ärendet.

4 §

Pensionsbeloppet fastställs årligen i statsbudgeten. Pensionen betalas i första hand med vinstmedel från tippning och penninglotterier. Pensionen betalas ut av den kommunala pensionsanstalten Keva.

5 §

Bestämmelser om justering av pensionen finns i 98 § i lagen om pension för arbetstägare (395/2006).

6 §

Bestämmelser om ansökan om och betalning av pension samt om de uppgifter som ska finnas i ansökan och de utredningar som ska fogas till den utfärdas genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet.

7 §

Denna lag träder i kraft den 20.

2.

Lag**om ändring av 9 § i lagen om garantipensioner**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om garantipensioner (703/2010) 9 § 1 mom. 12 punkten som följer:

9 §

Pensionsinkomsters inverkan på garantipensionen

Från garantipensionens fulla belopp eller det belopp som beräknats enligt 8 § 2 eller 3 mom. avdras beloppet av följande pensions-

inkomster som den sökande får fortlöpande eller årligen återkommande (årsinkomst):

12) statens extra journalistpension, extra pension för idrottsutövare och extra konstnärspension samt statens familjepension.

Denna lag träder i kraft den 20

Helsingfors den 15 september 2014

Statsminister

ALEXANDER STUBB

Kultur- och bostadsminister *Pia Viitanen*

Lagförslag
Parallelltext

2.

Lag

om ändring av 9 § i lagen om garantipensioner

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om garantipensioner (703/2010) 9 § 1 mom. 12 punkten som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §

9 §

Pensionsinkomsters inverkan på garantipensionen

Pensionsinkomsters inverkan på garantipensionen

Från garantipensionens fulla belopp eller det belopp som beräknats enligt 8 § 2 eller 3 mom. avdras beloppet av följande pensionsinkomster som den sökande får fortlöpande eller årligen återkommande (*årsinkomst*):

Från garantipensionens fulla belopp eller det belopp som beräknats enligt 8 § 2 eller 3 mom. avdras beloppet av följande pensionsinkomster som den sökande får fortlöpande eller årligen återkommande (*årsinkomst*):

12) statens extra journalist- och konstnärspension och familjepension,

12) statens extra *journalistpension, extra pension för idrottsutövare och extra konstnärspension samt statens familjepension.*

Denna lag träder i kraft den 20